

N:o 54.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Maj 1880, kl. 1 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af framställda förslag i fråga
om den kommunala rösträtten.*

Inom Andra Kammaren har Herr *Ola Andersson* uti afgifven motion, N:o 120, i hvars syftemål 45 andra ledamöter af Kammaren förklarat sig instämma, anført, hurusom den kommunala rösträtten och röstvärdet — nu otillfredsställande ordnade — borde så bestämmas, att den förra betingades och berättigades af bidrag till kommunens gemensamma utgifter samt att, beträffande det senare, den nu ensamt till grund för detsamma liggande förmögenhetsprincipen på något sätt modifierades, och i enlighet härmed föreslagit, att, derest ej Lag-Utskottet ansåge sig kunna framlägga fullständigt lagförslag i den af honom sålunda påyrkade riktning, Riksdagen måtte besluta "att hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes för nästa Riksdag framlägga förslag till förändring i de delar af kommunallagarne, som angå rösträtten och röstvärdet, byggt på sådana grunder, att *rösträtt* betingas och berättigas utaf erläggande af bidrag och att *röstvärdet* bestämmes medelst samverkan af både förmögenhets- och personlighetsprinciperna, så att en hvar skattskyldig må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter".

Uti en, likaledes inom Andra Kammaren afgifven motion, N:o 24, har Herr *J. P. Nilsson* hemställt, "att Riksdagen för sin del ville besluta, att § 11 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet måtte få den förändrade lydelse, att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock må ej någon

utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarar en tjugondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster“.

Kommunallagarnes ändamål är, enligt deras eget uttalande, att kommuns medlemmar må ega att sjelfve efter de uti dessa lagar lemnade närmare bestämmelser vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter.

Denna vård förutsätter penningebidrag till utgifterna för dess upprätthållande och utvecklande, och det står då ock härmed i full öfverensstämmelse, ja, bör häraf utgöra en gifven följd, att hvar och en kommunens medlem, som till vården af kommunens gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter lemnar bidrag, må ega att i sin mån uti vården om dessa angelägenheter deltaga.

Så är emellertid icke enligt nu gällande bestämmelser fallet i hela den utsträckning, som, enligt Utskottets tanke, bör åt den allmänna grundsatsen i dess tillämpning gifvas.

Enligt den ursprungliga lydelsen af förordningen om kommunalstyrelse på landet uti dess § 9 betingades rösträtten för de till fyrkar på annan grund än i mantal satt jord uppskattade kommunalmedlemmar af ett fyrktal af minst tio fyrkar för i mantal icke satt jord samt för inkomst af kapital eller arbete sammanlagdt; men detta minimifyrktal för utöfvande af rösträtt afskaffades genom Kongl. Kungörelsen den 8 September 1868. Utskottet anser, lika med den ene motiönären, att man nu på den redan beträdda vägen bör taga steget fullt ut och lemna åtminstone någon rösträtt i kommunala angelägenheter i allmänhet åt dem, som till kommunens behof lemna bidrag och å sitt bidrag erhålla särskild debetsedel. Bidragen lemnas efter all erfarenhet med större villighet, der man känner sig hafva *något*, om än aldrig så litet, att säga i fråga om sättet för deras användande.

Men, äfven hvad bestämmelserna om röstvärdet angår, finner Utskottet, att desamma böra undergå en revision. Om röstvärdet innehåller förordningen om kommunalstyrelse på landet för det närvarande endast den regel, att röstvärdet beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal. Hur enkel och naturlig den sålunda gifna regeln än synes, verkar den dock på olika orter efter olika förhållanden helt olika och icke alltid på det mest nöjaktiga sätt. Så innehade enligt Statistiska Centralbyråns berättelser rörande den kommunala rösträtten år 1871 uti 54 af rikets 2,354 landskommuner en röstegande öfver hälften af hela fyrktalet, högsta fyrktalet på en person utgjorde uti 360 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, uti 1026 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$ och uti 709 öfver $\frac{1}{20}$ — $\frac{1}{10}$, allt af hela fyrktalet; och, hvad beträffar antalet personer, som innehade visst fyrktal öfver $\frac{1}{20}$ af hela kommunens, innehade 54 öfver

hälften, 378 öfver $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$, 1,697 öfver $\frac{1}{10}$ — $\frac{1}{4}$ och 3,977 öfver $\frac{1}{20}$ — $\frac{1}{10}$. Förhållandena torde under tiden sedan dess icke hafva undergått någon hufvudsaklig förändring.

Att nu, beträffande förhållandena å landet, någon kommunal sjelfstyrelse icke alls förefinnes inom de 54 kommuner, hvarest en enda person ensam kan utöfva kommunens beslutanderätt, torde vara uppenbart, och att denna sjelfstyrelse uti en stor mängd andra kommuner är i större eller mindre grad kring-skuren, visa ofvan anförda statistiska uppgifter.

För städerna, hvarest röstvärdet är bestämdt till en röst för bevillning efter Art. II Bevillningsstadgan till och med en krona, samt vidare en röst för hvarje derutöfver efter nämnda artikel påförd hel kronas bevillning till staten, äro visserligen genom Kongl. Kungörelsen den 9 November 1869 stadgade dels ett relativt röstmaximum af en femtiondedel af hela röstetalet, dels ock ett absolut, så att ingen må rösta för högre röstetal än det, som motsvarar bevillningen för tio tusen kronors inkomst af kapital eller arbete, men, om ock dessa röstmaxima derstädes afhjelpat åtskilliga olägenheter, torde dock icke heller i städerna röstvärdet kunna anses vara för närvarande bestämdt på ett fullt tillfredsställande sätt.

För olägenheterna af de nu gällande bestämmelser om röstvärdet, särskildt på landet, har man sökt bot på flere olika sätt, och så har den ene motionären föreslagit, att äfven för landet skulle stadgas röstmaxima, dels ett relativt af en tjugondedel af hela röstetalet och dels ett absolut af 1,000 röster; men förhållandena äro i olika kommuner så olika, att hvad som afhjelper missförhållandet i den ena, icke har denna inverkan i den andra.

Under sådana förhållanden torde några mera enstaka åtgärder i frågan icke vara tillrädliga, och då, efter hvad Utskottet kan finna, en modifikation af skatteprincipen synes vara den enda väg, hvarpå den kommunala sjelfstyrelsen i vårt land kan öfver allt blifva en verklighet, men det närmare sättet för denna modifikation endast kan efter en noggrann utredning af alla hithörande förhållanden utfinnas, anser Utskottet sig böra i hufvudsak förorda bifall till Herr Ola Anderssons förslag.

Utskottet anser dock det undantag böra göras, att, beträffande röstvärdet i fråga om landstingsmannaval, vare sig omedelbart till landstingsmän eller medelbart till valmän för utseende af sådana, fortfarande skulle, till följd af dessa vals politiska betydelse, gälla hittills varande röstgrund.

Utskottet får följaktligen med anledning af förevarande motioner hemställa,

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i kommunallagstiftningen, att

i allmänhet de, som bidraga till kommunens gemensamma utgifter, må erhålla skäligt inflytande i kommunens gemensamma angelägenheter, dock att härigenom icke sker någon rubbning i hittills gällande grunder för val af landstingsmän.

Stockholm den 10 Maj 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. Lagerstråle.

Reservationer:

af Herr Friherre *Hamilton*;

af Herr Grefve *Mörner*, med hvilken Herr *Lindgren* instämt:

“Då jag icke funnit skäl frångå de af mig i förevarande angelägenhet vid flere tillfällen uttalade åsikter, får jag härmed reservera mig emot Utskottets hemställan“;

af Herr *Samzelius*:

“Då en icke obetydlig inskränkning i den kommunala rösträtten för de högre beskattade i städerna redan skett, utan att, så vidt jag känner, några menliga följder deraf uppkommit, har jag väl ansett någon inskränkning i dylik rösträtt äfven för landet böra vidtagas, men jag har icke kunnat finna giltig anledning att nu ifrågasätta den kommunala rösträttens utsträckning både för land och stad derhän, som Utskottets skrifvelseförslag antyder“;

af Herr *Sundell*:

“Genom Kongl. Kungörelsen den 8 September 1868 är rösträtt vid allmän rådstuga gifven äfven för minsta bevillning efter 2 Art. i Bevillningsstadgan och sålunda jemväl för tre eller fem öres fastighetsbevillning, och genom Kongl. Kungörelsen den 9 November 1869 har, med nedsättning af deruti förut bestämda röstetalet, 12 § 2 mom. i Förordningen om kommunalstyrelse i stad erhållit följande lydelse: “Ej må någon kunna vid allmän rådstuga utöfva rösträtt för större

antal röster, än som svarar mot en femtiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden eller i något fall för högre röstetal än det, som motsvarar bevillningen för tio tusen riksdalers inkomst af kapital eller arbete"; och enär vidare nedsättning af röstetalet i stad icke lär vara erforderlig eller skäligen kunna påyrkas, vill jag antaga, att den af Utskottet tillstyrkta underdåniga skrifvelse endast bör angå och omfatta kommunalrösträtten på landet, med det i betänkandet gjorda undantag vid val till landstingsmän; hållande jag jemväl för, att sådan rösträtt icke bör gifvas för påförda och erlagda personella kommunalutskylder, af skäl att härigenom skulle, utan nämnvärdt gagn, röstlängderna, särdeles i större kommuner, göras öfver höfvan dryga";

af Herrar Grefve *Strömfelt* och Friherre von *Essen*;

af Herr *Johannes Jonsson*:

"Då de personliga kommunalutskylderna dels äro bestämda för särskilda ändamål, nemligen folkskolan och fattigvården, och dels begränsade till bestämda belopp, så anser jag för min del olämpligt att de, som ej erlägga kommunalutskylder på grund af åsatt bevillning eller fyrktal, få i beslut om kommunens öfriga angelägenheter deltaga".

Herrar *Lagerstråle*, *Lothigius*, *Asplund* och *Åbergsson* hafva begärt få här antecknadt, att de icke inom Utskottet deltagit i motionernas behandling.
